

Макарова В. В.

*аспірант кафедри міжнародної економіки,
Донецького національного університету економіки і
торгівлі ім. Михайла Туган-Барановського, м. Донецьк*

МІЖНАРОДНА ДОПОМОГА РОЗВИТКУ: ЕФЕКТИВНІСТЬ РЕАЛІЗАЦІЇ

Міжнародна допомога розвитку є одним з основних інструментів надання допомоги країнам, що розвиваються, а також міжнародної політики сприяння розвитку. У статті проаналізовані різні підходи до розуміння поняття міжнародної допомоги розвитку, що закріплені у внутрішньодержавних нормах країн та нормативних актах міжнародних організацій.

Ключові слова: міжнародна допомога розвитку, міжнародна офіційна допомога, програма розвитку, безоплатна допомога, донор, реципієнт.

Постановка проблеми. Сьогодні допомога розвитку є важливим фактором, який сприяє сталому економічному розвитку більшості країн світу, інструментом реалізації політики міжнародної інтеграції цих країн, забезпечує інтереси держав на зовнішніх ринках. Адже, розвиток багатьох держав світу виходить з того, що їх економічна відсталість також залежить і від недостатньої кількості певних видів ресурсів, а саме матеріальних та практичних знань.

Провідні промислово розвинені країни світу мають потужні системи надання сприяння міжнародному розвитку. Крім сприяння розвитку економік країн-реципієнтів, зовнішня допомога надає сприятливий довгостроковий вплив на двосторонні торговельно-економічні зв'язки між донором і реципієнтом. Допомога розвитку також сприяє встановленню політичного діалогу між країною-донором і реципієнтом [1].

Прагнучи збільшити ефективність її реалізації, є доцільним, перш за все, звернути увагу на понятійний апарат програм міжнародної допомоги розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Найбільший внесок у розробку теорії залучення та реалізації міжнародної допомоги розвитку та її правового забезпечення зробили: Д. О. Борисов, Н. П. Равлюк, І. Ю. Петраш, І. С. Ярошенко, Ю. Г. Козак, М. Флорі.

Аналізуючи праці вчених, можна стверджувати, що теоретико-методологічні засади залучення та реалізації «міжнародної допомоги розвитку» сформовані лише частково, а сталого визначення цієї дефініції не існує дотепер. Понятійний апарат «допомоги розвитку»

на сьогодні не є уніфікованим, не дивлячись на прагнення міжнародного співтовариства до однаковості в використанні термінів. Це зумовлено тим, що визначення даного поняття знаходиться в актах, що мають різну правову природу. Ці акти є як джерелами міжнародного, так і права внутрідержавного. Також, міжнародні організації, що надають допомогу, приймають поняття, яке відповідає задачам цих організацій.

В цілому, основу даного понятійного апарату являють два ключові поняття: розвиток та допомога розвитку.

Виклад основного матеріалу. Розвиток (Development) – це процес, спрямований на підвищення якості життя індивідів в термінах рівня доходів та споживання, якості харчування, медичного обслуговування, освітніх послуг, за допомогою економічного зростання.

Не дивлячись на широке використання даного поняття в міжнародному контексті, до даного моменту ведуться дискусії на тему того, на що повинна бути спрямована політика розвитку, та яким чином можна стимулювати розвиток, які є затрати, що необхідні для досягнення цілей розвитку, які є наслідки для економіки тієї чи іншої країни, довколишнього середовища та найбільш бідної частини населення на планеті.

Допомога (підтримка) країнам, що розвиваються (Development aid / Assistance Cooperation) – являється передачею коштів в формі грантів або кредитів (займів) однією державою іншій (двостороння допомога розвитку) або через міжнародні неурядові структури та агентства (допомога розвитку на багатосторонній основі), такі, як Всесвітній банк або Всесвітня організація охорони здоров'я.

Беручи до уваги досвід країн світу, наприклад в російському законодавстві термін «розвиток», так як і в українському не є визначеним, але він є присутнім в Концепції участі РФ в сприянні міжнародному розвитку. Термін «допомога країнам, що розвиваються» також присутній, але він зустрічається в актах рекомендаційного характеру, наприклад, таких як, Спільна Декларація Російської Федерації та Китайської Народної Республіки з основних міжнародних питань, вона була підписана в м. Пекін, 23 травня 2008 року [1].

Всесвітня організація охорони здоров'я тлумачить допомогу країнам, що розвиваються як передачу коштів в формі грантів або кредитів (займів) однією державою іншій (двостороння допомога розвитку) або через міжнародні неурядові структури та агентства (допомога розвитку на багатосторонній основі), такі, як Всесвітній банк або Всесвітня організація охорони здоров'я [2].

У законодавстві Великобританії допомога на розвиток визначається як допомога, яка надається одній чи декільком країнам з метою забезпечення сталого розвитку країни або покращення добробуту населення за межами Великобританії, за виключенням тієї допомоги,

котра надається за умови зниження рівня бідності іноземним територіям Британії (British Overseas Territories) [3].

Словник термінів торгової політики Гуда пояснює допомогу або підтримку країнам що розвиваються так як і передача їм коштів в формі займів, кредитів, грантів або в іншій формі, не залежно від того, відбувається дана підтримка через роботу неурядових організацій або через ініціативу Офіційної допомоги розвитку [4].

В свою чергу, Комітет допомоги розвитку Організації економічного співробітництва та розвитку «державну допомогу розвитку» як комплекс «безоплатної допомоги та позик, наданих державним сектором з основною метою підвищити економічний розвиток і рівень життя на сприятливих фінансових умовах» Комітет зазначає також, що крім фінансової підтримки, допомога охоплює і технічне співробітництво.

Наведене визначення апріорно відкидає приватні пожертвування, а крім того дозволяє припустити, що допомогою є загальна сума підтримки державними коштами членів Комітету допомоги розвитку, наданої країнам, що розвиваються. Власне ж допомогою вважається різниця фінансової підтримки в порівнянні з ринковими умовами. Відзначимо, що динаміка розвитку загальних сум являє собою цікавий показник бажання надавати допомогу.

Можна припустити, що допомогою є будь-яка операція, що надає країні, що розвиває вигоду, яку та не могла б отримати шляхом торговельних угод, заснованих на рівновазі чисто економічних короткострокових інтересів.

Користуючись термінологією, що застосовується у відносинах між державами, деякі автори вдаються до терміну «співпраця», яким підкреслюється рівність партнерів, спільно сприяють розвитку. Зазначений термін містить деякий помилковий аспект, оскільки передбачає взаємність послуг між рівними партнерами, тоді як допомога спрямована на досягнення рівності за допомогою нерівних зобов'язань сторін. Зокрема, термін «співпраця» припускає, що проблема, яку повинна вирішити допомога, вже вирішена [5].

Висновки. Отже, враховуючи світовий досвід у тлумаченні поняття «допомога розвитку» та беручи до уваги вищезазначені терміни, можна зробити висновок, що допомога розвитку – це допомога, що надається на безоплатній основі розвинутими країнами світу слаборозвинутих та країнам, що розвиваються, з метою подолання їх відсталості, покращення якості життя шляхом прискорення соціально-економічного розвитку країн.

Список використаної літератури

1. Перфелеїва О. В., Швець Є. О. Визначення основних термінів і понять сприяння міжнародному розвитку. Інститут міжнародних організацій та міжнародного співробітництва. 1 грудня 2009. Москва.

2. Офіційний сайт Всесвітньої організації охорони здоров'я [Електронний ресурс] – Режим доступу: URL: <http://www.who.int/trade/glossary/story016/en/>
3. International Development (Reporting and Development) Act [HL] (Act 19 2006) / URL. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.opsi.gov.uk/acts2006/ukpga-20060031-en-1>
4. Goode, Dictionary of Trade Policy Terms, Forth Edition, 2003.
5. Нгуен Куок Динь, Патрик Дайе, Ален Пелле / Міжнародне публічне право: В 2-х т. Т 2: КН. 3 / Пер. с. фр. – К.: Сфера, 2001.

**МАКАРОВА В. В. МЕЖДУНАРОДНАЯ ПОМОЩЬ РАЗВИТИЮ:
ЭФФЕКТИВНОСТЬ РЕАЛИЗАЦИИ**

Международная помощь развитию является одним из основных инструментов оказания помощи странам, которые развиваются, а также международной политики содействия развитию. В статье проанализированы разные подходы к пониманию понятия международной помощи развитию, которые закреплены во внутригосударственных нормах стран и нормативных актах международных организаций.

Ключевые слова: международная помощь развитию, международная официальная помощь, программа развития, безвозмездная помощь, донор, реципиент.

**MAKAROV V. V. INTERNATIONAL DEVELOPMENT ASSISTANCE:
EFFECTIVENESS OF IMPLEMENTATION**

Summary. International development assistance is one of the main instruments of assistance to developing countries, and international development policy. This article analyzes different approaches to the understanding of the meaning of international development assistance that is fixed in domestic law of the countries and normative acts of international organizations.

Keywords: international development assistance, international official assistance, development assistance program, donor, recipient.